

สัตว์พื้นท้องน้ำและความสำคัญต่อระบบนิเวศแหล่งน้ำ

ข้อมูล : ดร.พิชานันท์ แสงเมฆ

หน่วยวิจัยและพัฒนาประมงในทะเลสาบหนองหาร คณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

สัตว์พื้นท้องน้ำ (benthic fauna, benthos) หมายถึง สัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังที่อาศัยสืบคลานและหากินตาม พื้นผิวหน้าดินภายในแหล่งน้ำ ทะเลสาบหรือทะเล ตั้งแต่แนว ชายฝั่งจนถึงที่ลึกที่สุด เช่น หนอนกลุ่มต่างๆ ไส้เดือนน้ำ ตัวอ่อนแมลง กุ้ง และหอย เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วสามารถพบ สัตว์พื้นท้องน้ำได้มากในบริเวณที่มีกระแสน้ำไหลไม่แรงและมีตะกอนสะสมอยู่ ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์มาก ในขณะที่ พื้นท้องน้ำที่เป็นทรายหรือหิน มีกระแสน้ำไหลแรงก็จะมีจำนวน สัตว์พื้นท้องน้ำลดลงไป

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความชุกชุมของสัตว์ พื้นท้องน้ำ เช่น ฤดูกาล ความลึกของน้ำ คุณภาพน้ำและ ดินตะกอน เป็นต้น สัตว์พื้นท้องน้ำมีความสำคัญในด้านการเป็น อาหารของสัตว์น้ำโดยเฉพาะปลา หลายชนิดเป็นอาหารของ มนุษย์โดยตรง ได้แก่ หอย และยังเป็นผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์ บริเวณพื้นท้องน้ำอีกด้วย

นอกจากนี้สัตว์พื้นท้องน้ำแต่ละชนิดสามารถบ่งบอก ถึงความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำได้ เช่น กลุ่มตัวอ่อนแมลงชีปะขาว ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน ตัวอ่อนแมลง หนอนปลอกน้ำ สามารถพบได้ในแหล่งน้ำที่ใสสะอาดมีปริมาณ ออกซิเจนมาก มีความอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ลง ในขณะที่ตัวอ่อนริ้นน้ำจืดหรือหนอนแดง และไส้เดือนน้ำ พบได้ในแหล่งน้ำที่มีปริมาณสารอินทรีย์สูงและมีความเน่าเสีย มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดี

การใช้สัตว์พื้นท้องน้ำเป็นตัวชี้วัดคุณภาพแหล่งน้ำมีข้อ ได้เปรียบหลายอย่าง ได้แก่ มีขนาดใหญ่ตรวจพบได้ง่าย เคลื่อนที่ได้น้อย อยู่ในสถานที่เดียว มีความไวต่อการถูกรบกวน และฟื้นตัวช้า มีอายุขัยยาว นับว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ที่จะนำไปใช้โดยภาคประชาชน นักเรียน และนักศึกษา ในการ ดูแลแหล่งน้ำในชุมชนของตนเอง เนื่องจากเป็นวิธีการที่ไม่ ยุ่งยากและสามารถบ่งบอกคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ดีในระดับหนึ่ง

ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว

หนอนปลอกน้ำ

ตัวอ่อนริ้นน้ำจืด

ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน

ไส้เดือนน้ำ

หอยขม